

MUZEY VA TA'LIM MUASSASASI HAMKORLIGINING PEDAGOGIK JIHATLARI

Muhammadjonova O'g'iloy Bahodirjon qizi
FarDU Pedagogika yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolda muzey pedagogikasi haqida ma'lumot, hamda muzey va ta'lim muassasasi hamkorligining pedagogik jihatlari shuningdek, talabalarga muzey va ta'lim hamkorligining imkoniyatlari keng tushintirilib o'tilgan.

Abstract: In this article, information about museum pedagogy, pedagogical aspects of museum and educational institution cooperation, as well as possibilities of museum and educational cooperation are widely explained to students.

Аннотация: В данной статье студентам широко разъясняются сведения о музейной педагогике, педагогических аспектах сотрудничества музея и образовательного учреждения, а также возможности музейного и образовательного сотрудничества.

Kalit so'zlar: muzey pedagogikasi, mezeyshunoslik jarayoni, madaniy – ma'rifiy faoliyat, muzey va ta'lim hamkorligi, pedagogik jihatlari.

Key words: museum pedagogy, the process of ethnography, cultural-educational activity, museum and educational cooperation, pedagogical aspects.

Ключевые слова: музейная педагогика, процесс этнографии, культурно-просветительская деятельность, музейно-просветительское сотрудничество, педагогические аспекты.

Muzey pedagogikasi – muzeylarning tarixi, madaniy-ma'rifiy faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini, muzeylarning turli toifadagi tashrif buyuruvchilarga ta'sir qilish usullarini, muzeylarning ta'lim muassasalari bilan o'zaro aloqalarini o'rganuvchi fan sohasi.

Muzey pedagogikasining maqsadi - muzey va pedagogik jarayonni ijodiy rivojlangan shaxsni shakllantirishga qaratilgan o'qituvchisi va talaba o'rtasidagi tizimli tashkil etilgan va aniq yo'naltirilgan birgalikdagi faoliyati sifatida o'rganishdir. Muzey pedagogikasining asosiy yo'nalishlari:

- muzey tomoshabinlarining turli toifalariga yo'naltirilgan yangi muzey-pedagogik texnologiyalarni yaratish va amaliy faoliyatga joriy etish;
- muzeyning tarbiyaviy konsepsiyasini ishlab chiqish;
- muzey auditoriyasini o'rganish;
- tashkilot va muassasalar bilan o'zaro hamkorlik;
- muzeylarga tashrif buyuruvchilarning turli toifalari uchun dasturlar va loyihalarni ishlab chiqish.

Muzey pedagogikasi shaxsni maxsus tashkil etilgan predmet - fazoviy muhitga, jumladan, san'at asarlari va tabiat yodgorliklari, ekzotik obyektlar va tarixiy yodgorliklarga olib kirish g'oyasiga asoslanadi. Ko'rgazmadagi to'plamlarga nazar tashlab, ular haqida ma'lumot olgan tashrif buyuruvchi tarix va madaniyat bilan tanishadi, obyektiv dunyoning xilma-xilligini anglaydi, umuminsoniyatning o'ziga xos ko'rinishlarini o'rganadi.

Bugungi kunda muzey pedagogikasi oldida turgan vazifalar ko'pqirrali bo'lib, tashrif buyuruvchilarni muzeyda namoyish qilinayotgan voqea-hodisalarni his etish, eshitish, mulohaza yuritish va saboq olishga o'rgatadi. Muzey pedagogikasining vazifalarini ikki yo'nalishga bo'lish mumkin: muzeydagi madaniy-ma'rifiy faoliyat nazariyasi va metodologiyasini o'rganish hamda tabiiy fanlar va gumanitar yo'nalishdagi maktab fanlarini muzey muhitiga integratsiyalash vositalarini amaliy ishlab chiqish hisoblanadi.

Muzey faoliyat olib boradigan o'qituvchi (pedagog) bolaning muzeyning murakkab ramziy tilini idrok etishga, atrofidagi narsalarning yashirin ma'nosini tushunishga tayyor emasligini bilishi kerak. Vazifa - bu qiyin va juda muhim kognitiv faoliyatda bolalarga yordam berish. Oddiy narsalar dunyosi bolalar uchun qulayroq va yaqinroqdir. Madaniy tarbiya va estetik idrok sohasida o'qituvchiga bu dunyoga yo'l ko'rsatuvchi rol yuklanadi. Muzey pedagogikasi usullari bilan qurollangan holda, u bilim yo'llari bo'ylab izlanuvchan o'quvchilarni son-sanoqsiz kashfiyotlar sari yetaklay oladi. Muzeyga tashrif buyurishdan oldingi mashg'ulotlarda o'qituvchi o'z o'quvchilariga muzey hodisasining ma'nosini tushuntirishi, ularni madaniyat belgilari sifatida atrofidagi dunyo obyektlarining yashirin ma'nolari bilan tanishtirishi kerak.

Muzey va maktabning ta'lim xususiyatlarini tushunish ularning muvaffaqiyatli hamkorligiga asos bo'lib xizmat qiladi. Muzey va maktabning chuqur o'zaro hamkorligining muhim va zarur bosqichi bu o'quvchilarning umumiy gumanitar rivojlanishiga yo'naltirilgan yagona ta'lim dasturini yaratish bo'lib, unda tegishli o'quv kurslari va darsdan tashqari mashg'ulotlarning tematik va konseptual muvofiqlashtirilishi va o'zaro hamkorlik ko'zda tutilgan. Muzey va maktabning chuqur hamkorlik samaradorligi quyidagi omillarga bog'liq:

- muzey va maktab boshqaruvi tomonidan bunday hamkorlikning maqsadi va vazifalari haqida xabardorlik darajasi;

- muzeyda ko'zda tutilgan ilmiy-amaliy dasturni amalga oshirishga qiziqqan va muzey va maktab pedagogikasining yondashuvlarini birlashtirishga qodir bo'lgan xodimlarning yetarli soni mavjudligi;

- maktab va muzey pedagogikasining yondashuvlarini birlashtirishga qodir bo'lgan bir guruh o'qituvchilarning mavjudligi hisoblanadi. Zamonaviy muzeyning ta'lim muassasasi bilan o'zaro hamkorligini ta'minlashda quyidagi prinsiplarga rioya qilish zarur:

- jamiyatning barcha ijtimoiy va yosh guruhlari uchun muzey kolleksiyalarining maksimal ochiqligi va mavjudligi;
- muzey ekspozitsiyasida muzey yodgorliklarida aks ettirilgan dunyo suratining timsoli,
- o'tgan davrlarning tarixiy-madaniy dalillari;
- muzey ekspozitsiyasining ta'siri (o'tmish va hozirgi muloqot, yodgorlik va mehmon, muzey xodimi, o'qituvchi, talaba va boshqalar); Bugungi kunda, tobora ortib borayotgan axborot oqimi sharoitida jamiyatning maqsadli, tasdiqlangan va qulay axborotga bo'lgan ehtiyoji har qachongidan ham katta. Asrlar davomida insoniyatning sivilizatsion tajribasini to'plagan muzeylar universitetlar va ilmiy-tadqiqot institutlari bilan bir qatorda bunday ma'lumotlarning bebaho manbaidir. Ilmiy muassasalardan farqli o'laroq, muzeylar jamiyatning yanada keng doirasi uchun ochiqdir. Shaxsning madaniy rivojlanishi va ijtimoiylashuviga ko'maklashuvchi eng muhim ijtimoiy institut muzeydir. O'ziga xosligi tufayli muzey madaniy muassasa sifatida qudratli salohiyatga ega, bu ayniqsa yosh avlodning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega.

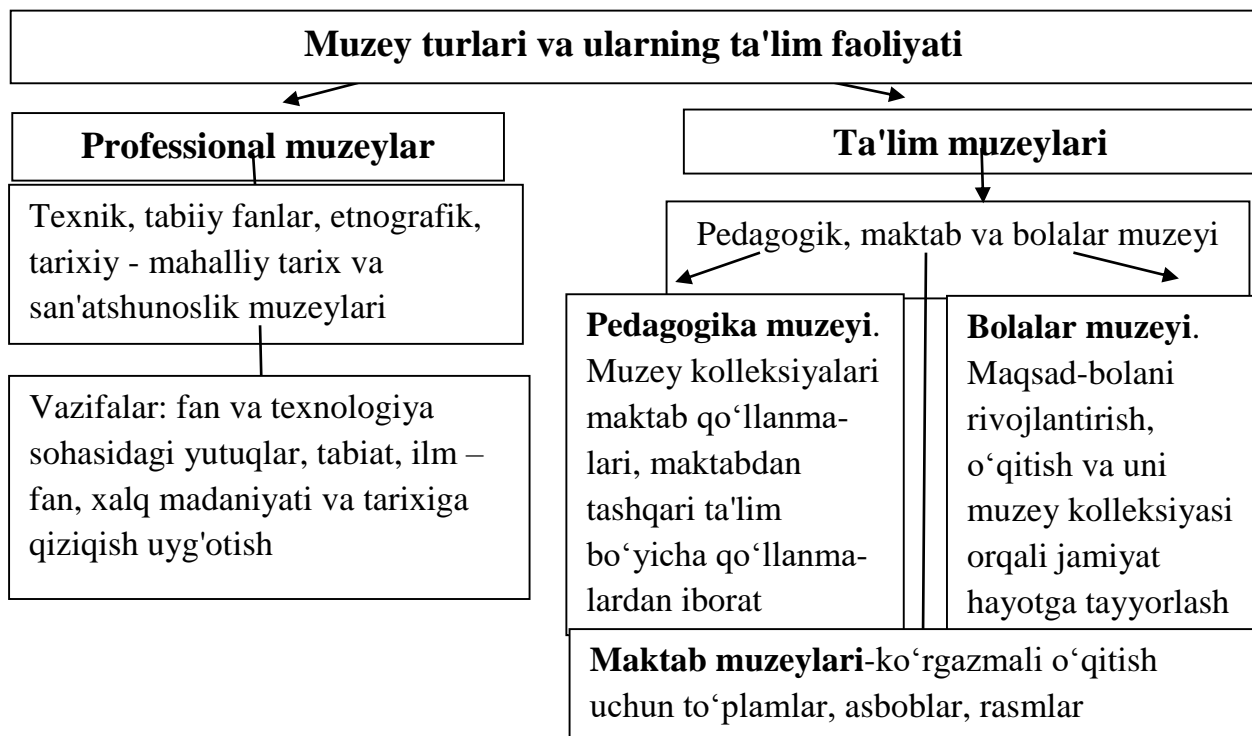
Muzeyning o'quv faoliyati turli davrlardagi ma'naviy-moddiy madaniyat yodgorliklarida to'plangan ijtimoiy tajribani saqlab qolish va keyingi avlodga yetkazishga asoslanadi.

Muzey (lotincha museum, yunoncha museion - muzalar ibodatxonasi) san'at, texnika tabiat namunalari, tarixiy va ilmiy-tabiiy ahamiyatga ega bo'lgan narsalarni yig'ish, saqlash, o'rganish va xalqqa namoyish qilish bilan shug'ullanadigan muassasa.

Butun dunyo bo'ylab muzeylarning rivojlanishiga ko'maklashish, merosini saqlash va madaniy boyliklarning taqiqlangan savdosiga qarshi kurashish, muzey hodimlarining kasbiy kompetensiyalarini oshirish, muzey muassasalari va turli mamlakatlar mutaxassisleri hisoblanadi. Muzeyning o'quv faoliyati turli matnlar, ko'rgazmali qurollar, audio, video va kompyuter texnikasi, shuningdek pedagogik jarayonda aql va hissiyotlarni o'z ichiga oladigan texnologiyalarni jalb qilgan holda muzey yodgorligi asosida muayyan tashkiliy shakllarda (individual, guruhli, jamoaviy) amalga oshiriladigan pedagogik jarayon orqali amalga oshiriladi. Ma'lumki, emotsional yondashuv ko'proq san'atga xos, lekin amaliyotda pedagogikaning ijodiy tabiati — o'quv faoliyati asosida amalga oshiriladigan ilmga urg'u berib, "o'qituvchi san'ati" iborasi tez-tez uchrab turadi. K.D.Ushinskiy pedagogikani fan emas, balki san'at, nafaqat eng keng va murakkab, balki barcha san'atlarning yeng zaruri deb hisobladi. Muzey muhitida pedagogik faoliyat – ta'lim, rivojlanish va tarbiyaning sintezi estetik tarbiya, badiiy tarbiya va shaxsning ijodiy rivojlanishiga qaratilgan, uni uchta asosiy shaklga ega ham hisoblanadi,

Ilm-fan va texnologiya sohasidagi ulkan yutuqlarni namoyish etib, muzey odamlarning hayoti va sifatiga qanday ta'sir ko'rsatganligini namoyish etish uchun mo'ljallangan edi. Shu maqsadda, uning ekspozitsiyasida interfaol rejimda ishlaydigan

modellar va obyektlardan foydalangan holda turli xil hunarmandchilik va texnik vositalar namoyish etildi. Bu yerda ekskursiyalar tashkil etildi va ma'ruzalar o'qildi va shaharning 10 yoshdan oshgan har bir o'quvchisi (o'qituvchisi yoki ota-onasi bilan) yiliga kamida bir marta muzeyga tashrif buyurishi kerak deb belgilandi. Muzey bilan birgalikda tashkil etilgan maxsus xayriya jamg'armasi tufayli Germaniyaning turli burchaklaridan 250 ishchilari, talabalar, o'rta maktab o'quvchilari Myunxenga kelib, besh kun davomida muzey kolleksiyalarini o'rganish imkoniga ega bo'ladi. Shunda o'quvchilar uchun keng imkoniyatlar yaratilgan bo'ladi. Bundan biz yoshlar esa albatta unumli foydalanishimiz zarur, va ta'lim dasturlarida muzey pedagogikasi haqida ko'proq ma'lumotlarga ega bo'lishimiz zarur.

Pedagogik muzeylar bilan bir qatorda maktab muzeylari ham keng tarqalgan. Umuman olganda, "maktab muzeyi" nomi ko'pincha o'quvchilar tomonidan tayyorlangan yoki to'plangan, sinfda namoyish qilish uchun mo'ljallangan vizual material sifatida tushunilgan. Maktab muzeylariga qiziqish nafaqat o'qituvchilar, balki ko'zga ko'ringan olimlar, xalq ta'limi xodimlari tomonidan ham ko'rsatildi, ular bunday muzeylarni tashkil etish bo'yicha qo'llanma va yo'riqnomalar yaratdilar, eng yaxshi muzeylar negizida uslubiy markazlar tashkil etishni targ'ib qildilar. Ta'lim jarayonida ko'rgazmali materialdan to'g'ri foydalanish maqsadida muzey kolleksiyasini gumanitar va tabiatshunoslik bilimlari bo'limlariga taqsimlashni tavsiya qildilar. Muzeyning ta'lim faoliyati borasida quyidagicha xulosalarga kelish mumkin:

1. Muzeyning ta'lim faoliyati jamiyatda kechayotgan ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy jarayonlarni o'zida aks ettiradi.

2. Muzeyning ta'lim-tarbiya faoliyatini rivojlantirish ta'lim sohasidagi islohotlar tashabbusi bilan amalga oshirilmoqda.

3. Vizual ta'lim g'oyalari maktab, pedagogika va bolalar muzeylarining paydo bo'lishiga olib keldi.

4. Tabiiy fanlar muzeylarining ta'lim faoliyatini rivojlantirish tashrif buyuruvchilarda maxsus ilmiy sohada bilim majmuasini shakllantirishga yoki amaliy faoliyatda ko'nikmalarga yo'naltirilgan.

Xulosa qilib aytish mumkuni, muzey va ta'lim hamkorligi o'quvchilar uchun ancha Muzey va ta'lim tizimi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning to'plangan tajribasi, muzey pedagogikasining pedagogika fanining bir tarmog'i sifatida tasdiqlanishi muzey o'qituvchisini kasbiy tayyorlashga o'tish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Юхневич М.Ю. Я поведу тебя в музей: учеб. пособие по музейной педагогике / М.Ю.Юхневич. – М., 2001. – 223 с.
2. Шмит Ф.И. Избранное. Искусство: Проблемы теории и истории / Ф.И.Шмит. – Санкт-Петербург: Центр гуманитарных инициатив, 2012. – 912 с.
3. Ходжаев Б.Х. Умумтаълим мактаби ўқувчиларида тарихий тафаккурни модернизациялашган дидактик таъминот воситасида ривожлантириш. Педагогика фанлари бўйича диссертацияси. Тошкент.: 2016. –Б. 198-225.
4. Решетников Н.И. Школьный музей и комплектование его собрания: [учебно методическое пособие] / Н.И.Решетников. – М.: ФЦДЮТиК, 2005.
5. N.M.O'rinova, K.I.Marayimova. Muzey Pedagogikasi // Darslik – Farg'ona, 2023.
6. Egamberdiyev, O. A. O., Turdaliyev, A. Y. O., & Maxamadjonov, J. Z. O. (2021). Kasbiy kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari. *Science and Education*, 2(11), 985-991.
7. Zarnigor, R. A. Q., Egamberdiyev, O. A. O. G. L., & Sotvoldiyeva, O. M. R. Q. (2021). Pedagogik kompetentlikning: nazariy va amaliy tahlili. *Science and Education*, 2(9), 309-314.
8. Egamberdiyev, O. A. O., Sotvoldiyeva, O. M. Q., & Turdaliyev, A. Y. O. (2021). PEDAGOGIK MAHORATNING MUAMMOLI O'ZLASHTIRISH YO'LLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 535-542.
9. Yusufovich, A. A., & O'G'Li, E. O. A. (2022). BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOIK ASOSLARI. *Science and innovation*, 1(B3), 40-46.
10. Alisher o'g'li, E. O. (2022). O 'ZBEKISTONDA MADANIYAT VA SAN'AT TARIXI MASALALARI. *Journal of new century innovations*, 14(3), 33-36.

11. Alisher o'g'li, E. O. (2022). O'QUVCHILARNI TANQIDIY FIKRLASHGA O'RGATISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Journal of new century innovations*, 4(1), 52-59.
12. Alisher o'g'li, Y. O. (2022). IJTIMOY MUHITNING SHAXS RIVOJLANISHIGA TA'SIRI. *PEDAGOGS jurnali*, 18(1), 220-225.
13. Yusufovich, A. A. (2020). ISSUES OF FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE, WHICH IS AN INTEGRAL PART OF PROFESSIONAL-PEDAGOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, 8(7).
14. Tojimatov, J., & Egamberdiyev, O. (2022). THE IMPORTANCE OF PHYSICAL EDUCATION IN THE FORMATION OF PSYCHOLOGICAL HEALTH OF A PERSON.
15. Egamberdiyev, O., Kholdarova, Z., & Khusanova, M. (2022). THE ORDER OF THE APPEARANCE OF THE PEOPLE'S DIPLOMACY OF THE GREAT SILK ROAD COUNTRIES.
16. ugli Egamberdiyev, O. A., ugli Maxamadjonov, J. Z., & kizi Sobirova, A. M. (2022). NEED TO FORM CREATIVE COMPETENCE IN EDUCATORS. *Educational Research in Universal Sciences*, 1(3), 162-165.
17. ugli Egamberdiyev, O. A., ugli Maxamadjonov, J. Z., & kizi Sobirova, A. M. (2022). USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL ACTIVITY OF EDUCATIONAL ORGANIZATIONS. *Educational Research in Universal Sciences*, 1(3), 166-169.
18. ugli Egamberdiyev, O. A., ugli Maxamadjonov, J. Z., & kizi Sobirova, A. M. (2022). DIFFERENT APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S SPEECH. *Educational Research in Universal Sciences*, 1(3), 158-161.